

CIRIL KOSMAČ

Sreča

Ciril Kosmač je novelo Sreča napisal leta 1936 in jo objavil v reviji Sodobnost. V knjižni izdaji je prvič izšla leta 1946 v zbirki novel Sreča in kruh, kasneje pa je bila še večkrat natisnjena.

Kolikor se Kosmač spominja, se v njihovi vasi niso nikdar kaj preveč ukvarjali s srečo. Če so hrepeneli po njej, so hrepeneli na skrivaj. Še besedo sreča so po navadi uporabljali samo v nesreči. Če je komu pogorel hlev so mu rekli: Saj je imel še srečo, lahko bi mu bila zgorela tudi hiša.

Kosmač se je prvič srečal z njo kot otrok, ko mu je kos oboda od kolovrata priletel v čelo. Tedaj mu je mati dejala: saj si imel še srečo, lahko bi pri priči oslepel.

Kakšne druge vrste sreča pa je le redko zašla v njihovo vas. Če je kdo kolovratil po cesti in žalostno stokal nad bolečinami srca in podobnimi težavami, so se mu nasmehnili, zamahnili z roko in dejali: «Potrpi in nikar si tako ne ženi k srcu. Prej ali slej bo že tudi tebe doletela sreča, kakor pravi Srežek.»

Strežek je bil majhen in droban možicelj, ki ga niso jemali prav resno. Njegova hiša je stala sredi vasi in je bila najlepša. Za njo je skrbela Strežkova mati, ki je imela dva prijatelja kramarja od beneške meje. Po smrti Strežkove matere sta Strežku pripeljala dekletke z imenom Katarina, s katero se je tudi poročil. Na jesen je porodila dekletce z imenom Tinka, ki je rasla, se kmalu skobacala iz zibke, capljala po hiši, stopila na cesto in ko je ji je bilo 6 let je začela hoditi v šolo. Bila je živahna, venomer se je vrtela v šolski klopi, tudi učila se je slabo. Kosmač pa je bil jokav otrok in ko je bil nekoč vprašan in mu je Tinka nakazala cmerav obraz, se je po uri z njo stepel, a jokal od tedaj ni več. Ko so naslednji dan sedeli v cerkvi pri maši, je njegov pogled uhajal na tisto stran cerkve, kjer so klečale deklice. Takrat se je porodila nedolžna otroška ljubezen med Kosmačem in Tinko, ki je trajala vse njuno otroštvo. Če so se ravsali fantje in dekleta, je vedno nanese, da sta se ravsala ravno Kosmač in Tinka.

Pisatelj je s svojimi 14 leti končal tudi osnovno šolo in oče ga je poslal v Gorico, kjer je hodil v srednjo šolo in s Tinko se nista srečala vse do prvih počitnic. Takrat je Tinka dajala pobudo za pogovor, Kosmač pa je večinoma molčal. Nekaj dni preden se je vrnil v Gorico so v vasi začeli govoriti da je Tinka noseča.

V pozni pomladi je porodila živo in zdravo punčko, ki je bila bebava in ko so po vasi Strežka spraševali po Tinki je zmajal z glavo in rekel: »O saj je imela še srečo. Tako majhna pa roditi otroka. Lahko bi bila umrla. Pravi čudež.«

O Tinkinem otroku so veliko govorili, saj je bil tak porod na vasi velik dogodek. Kakšno ime je deklica dobila pri krstu, nihče ni vedel, toda vsi so jo klicali Sreča.

Neke počitnice je Kosmač preživel počitnice pri svojem prijatelju v Brdih. Domov je šel samo trikrat in ostal po nekaj dni pri mami. Tinke še videl ni. Povedali so mu da je ni iz hiše in da se skrivoma odpravlja v svet. Njena mati je ob temu občutila veliko žalost in celo zimo je bolehalo in spomladi je umrla. Tako je Strežek ostal sam s Srečo. Tinka jima je pošiljala vsak mesec denar. Sreča pa je rasla in rasla. Shodila je in postajala iz dneva v dan nasilnejša in Strežek jo je komad krotil. Če je le mogla, je stekla na cesto, strgala s sebe vso obleko, dirjala po vasi, se zaganjala v ljudi in se smejala z votlim, mrzlim smehom.

Ko se je Kosmač na svoj dvajseti rojstni dan vrnil iz ječe, kjer je delal izpit za življenje, je prvič videl Srečo na lastne oči. Bil je mrak in na križišču sredi vasi je čepela umazana, na pol

naga, grulila je kakor golob in si usipala cestni prah v usta. Ko je zagledala Kosmača, je hitro planila pokonci in se zakadila vanj. Hitro se je zdrznil in umaknil. Tedaj je iz Strežkove hiše planil majhen, zgrbljen starček in pograbil Srečo ter izginil nazaj v hišo.

Doma je Kosmač vprašal po Tinki in nihče ni vedel kje je. Po štirih mesecih bivanja doma, jo je ubral čez mejo, kjer je pozabil na Tinko in vse svoje tegobe.

Ko je oče Kosmaču poslal pismo, je v njemu napisal vse vaške novosti. Napisal je, je Sreča postajala vse bolj nasilnejša, da je tulila in lajala kakor pes in ob zadnji veliki povodnji sta Tinka in Sreča izginili. Pet dni kasneje so našli njuni trupli. Tinkino je bilo razjedeno, nekaj od rib, nekaj od Srečinih zob. Po naključju sta se tam znašla tudi kramarja od Beneške meje. Kupila sta krsti za Tinko in Srečo ter ju pokopala. Strežek pa je le dejal, da je bila Srečina edina sreča to da je umrla.